

Miquel de Garganta i Fàbrega (Olot, 1903-1988)

Quan faltava poc més de tres mesos per al seu 85è aniversari, ha mort, el 12 de setembre de 1988, a Olot, on havia nascut el 23 de desembre de 1903, el Dr. Miquel de Garganta i Fàbrega, historiador de la Botànica i membre d'una coneguda família d'intel·lectuals de la Garrotxa.

Obtingut, a Girona, el títol de Batxiller, Garganta cursà, a Barcelona, la carrera de Farmàcia. Obtingué el grau de llicenciat el 1927. Durant el període d'estudi, s'anà definint el seu interès per la branca de la ciència que conreà. La formació botànica, l'adquirí tant fora de la Facultat com a les aules. Uní a la formació acadèmica bàsica (el curs que estudià Botànica



descriptiva, n'era catedràtic Cayetano Cortés, que havia guanyat feia poc unes oposicions que van fer parlar molt enfront de Font i Quer; i n'acabava d'ésser anomenat auxiliar provisional Josep Cuatrecasas) el mestratge del també farmacèutic i botànic olotí Antoni de Bolòs i Vayreda i el del mateix Font i Quer. Garganta acompanyava Bolòs en les seves herboritzacions i, a través d'ell, entrà en contacte amb els millors naturalistes catalans del moment.

El 1926, encara estudiant, ingressà a la Institució Catalana d'Història Natural i publicà, al seu *Butlletí*, el seu primer treball científic, sobre un medicament de base vegetal descrit en un manuscrit del segle XVI. Aquest mateix any preparà, amb Antoni de Bolòs, un número extraordinari de la *Revista d'Olot* dedicat al botànic Estanislau Vayreda, oncle de Bolòs mort feia un quart de segle, en el qual Font i Quer descriví una nova espècie de planta.

A finals de 1930, traslladà el seu expedient acadèmic a Madrid, per a fer-hi els estudis de doctorat. Hom li aconsellà de triar per a la tesi un tema històric, per el qual estava dotat y que podria desenvolupar bàsicament d'Olot estant. I var triar fer un estudi sobre un altre farmacèutic y naturalista olotí, Francesc Xavier Bolòs i Germà (1773-1844), descobridor de la regió volcànica de la Garrotxa. El 1934 es doctorà a la Facultat de Farmàcia de Madrid i la seva tesi, *Francisco Bolós y la cultura de su tiempo*, fou publicada el 1936 a Barcelona. A part de l'ajut d'Antoni Bolòs, descendent del biografiat a la tesi, i d'altres botànics del país, Garganta comptà ambe el mestratge del Dr. Rafael Folch Andreu, català establert a Madrid, catedràtic a la Universitat i gran historiador de la Farmàcia, de qui sempre parlava, com ho feia de tots els seus mestres, amb veneració. El text sobre Francesc Bolòs i el seu entorn constitueix un treball modèlic d'història de les ciències naturals, per la profunditat de l'estudi i per la gran quantitat de documents inèdits que aporta; és, alhora, escrit de tal manera que es fa entenedor i plaent fins i tot als no versats en aspectes relacionats amb el tema tractat.

Mentre feia els estudis de doctorat, va col·laborar en la redacció de les definicions de termes botànics per al *Diccionari General de la Llengua Catalana*, de Pompeu Fabra. Aquest havia demanat l'ajut a Font i Quer que, destinat al Marroc com a farmacèutic militar, recomanà Garganta per a la feina i, això sí, revisà les seves fitxes. Si hom repassa el Diccionari de Fabra i el compara amb obres similars d'altres llengües, hom hi aprecia positivament la mà d'un botànic.

El 1935 fou nomenat membre corresponent a Olot de l'Academia Nacional de Farmacia, on ingressà amb un discurs sobre Joan Texidor com a naturalista. Entre 1936 i 1939 publicà articles en importants revistes de L'època com *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*, *Cavanillesia*, *El Restaurador Farmacèutic*, *Anales de la Real Academia de Farmacia*, *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya* i *Revista de Catalunya*. La formació i el prestigi adquirits li auguraven un bon futur com a investigador i ensenyant. La guerra estroncà, però tots els seus propòsits. Home profundament i insubornablement catalanista, pertanyé a Acció Catalana i fou, de novembre de 1937 a gener de 1938, batlle d'Olot. Després d'això, hagué d'anar a la guerra com a farmacèutic.

Guanyada, el 1939, la contesa pels rebels, hagué d'emprendre el camí de l'exili. Visqué un curt temps a França, passat el qual anà a Colòmbia. Estigué a diverses ciutats del país, com Pasto, Antioquia i Medellín. Exercí la docència en centres d'ensenyament mitjà i universitari. La major part dels 28 anys que visqué a Colòmbia, els passà a Medellín, on fou professor a la Universitat. Durant tot aquest període, continuà treballant en Botànica, Història de la Botànica y Etnobotànica. Des de tan lluny estava atent a les novetats científiques del seu país i se'n feia ressò en publicacions colombianes. Col·laborà també en revistes editades per exiliats catalans a Amèrica. Envià a Catalunya un treball sobre l'antic Jardí Botànic de Barcelona, que fou publicat el 1949 al *Butlletí* commemoratiu del cinquantenari de la Institució Catalana d'Història Natural.

El 1967 tornà a casa, on trobà l'importantíssim suport de la seva germana petita Consol, amb qui visqué fins al moment de la seva mort, l'ajut de la qual li fou decisiu per a poder-se reintegrar, ja vora els 64 anys, a un país que trobava canviat, encara manat per aquells que el

n'havien fet fora i, per tant, oficialment advers a la cultura catalana. Això no obstant, continuà treballant.

La seva producció del període del retorn tingué, en bona part, un caire divulgatiu. Col·laborà en la *Gran Enciclopèdia Catalana*, amb biografies de farmacèutics i naturalistes. I escriví una gran quantitat d'articles en periòdics d'Olot i d'altres llocs del país. El 1984 foren editats a Olot dos llibres que, en conjunt, recullen prop d'un centenar de textos que abasten totes les èpoques de l'obra gargantiana; alguns són articles relacionats amb la Garrotxa i d'altres entre els quals predominen les biografies de naturalistes, són de tema més tècnic. Féu també alguna feina relacionada amb la farmàcia d'oficina.

No oblidà, però, la recerca. El 1968 col·laborà en una miscel·lània dedicada a Pompeu Fabra en el Centenari del seu naixement, publicada a *Estudis Romànics*. S'ocupà de la figura d'Estanislau Vayreda en un cicle de conferències celebrat a Figueres el 1981, que culminà amb l'edició d'un llibre on hi ha dos articles de Garganta; i en un volum d'homenatge al seu mestre Folch Andreu, publicat el 1982 per la Universitat Complutense de Madrid. El 1985 participà amb una conferència a l'"Aula d'Història de la Ciència", organitzada pel Grup d'Història de la Ciència de l'Institut d'Estudis Catalans.

A finals de 1986 li va ser lliurada, a Barcelona, la Creu de Sant Jordi que la Generalitat de Catalunya li havia concedit a iniciativa dels Ajuntaments d'Olot, la seva ciutat, i Sant Feliu de Pallerols, d'on prové la seva família. Aquesta distinció premia tant la seva trajectòria científica com la seva fidelitat al país. Un altre reconeixement, bé que menys tangible no pas menys significatiu, de la seva obra és el fet que li hagin estat dedicades algunes plantes per part de diversos autors.

Miquel de Garganta era un lector, escriptor, estudiós, treballador i conservador infatigable. El bon caràcter i l'afany per saber i per explicar coses eren uns dels seus trets principals, pels quals tothom que el coneixia l'apreciava. Qui això subscriu, que ha après moltes coses del Dr. Garganta, pot testimoniar que sempre el va veure amatent a saber sobre l'estat actual de la Universitat de casa nostra, de les Facultats de Farmàcia i Biologia en particular, i dels progressos de la ciència i dels científics (a nivells tècnic i humà) del país. I per captar l'ambient cultural en el sentit més ampli.

Amb Miquel de Garganta se'n va un representant d'una generació d'intel·lectuals catalans que hagueren de sofrir les conseqüències de la guerra, en aquest cas amb la duresa d'un llarg exili. Des del punt de vista científic, la Botànica perd un historiador que recordarem per la seva amable personalitat i per l'obra àmplia i ben feta que ens deixa.

Joan Vallès Xirau. Laboratori de Botànica, Facultat de Farmàcia, Universitat de Barcelona